

BƯỚC ĐẦU ĐIỀU TRA THỰC TRẠNG CÂY XANH BÓNG MÁT VÀ CÂY CẢNH TRANG TRÍ Ở THÀNH PHỐ CAO LÃNH TỈNH ĐỒNG THÁP

Nguyễn Văn Vui¹, Trương Thị Mỹ Phẩm² và Ngô Trúc Nhã³

ABSTRACT

Through the result of survey about plants and decorative bonsais in Cao Lanh city, Dong Thap province, it is confirmed 292 species, 205 genera, 83 families of two phyla Magnoliophyta and Pinophyta. The largest phyla is the Magnoliophyta which comprises with 282 species about 96.6% of all species. The families which have the most species are: Cactaceae (7 species), Asteraceae (9 species), Dracaenaceae (9 species), Apocynaceae (13 species), Araceae (14 species), Orchidaceae (14 species), Euphorbiaceae (15 species), Moraceae (15 species), Fabaceae (18 species), Arecaceae (20 species).

Keywords: *The taxon, species, genera, families, utilijatinvaluc*

Title: *Initial survey about the situation of plants and decorative bonsais in Cao Lanh city, Dong Thap province*

TÓM TẮT

Kết quả điều tra bước đầu, cây xanh bóng mát, cây cảnh trang trí Thành phố Cao Lãnh, tỉnh Đồng Tháp, đã xác định được 292 loài, 205 chi, 83 họ của 2 ngành thực vật bậc cao (ngành Magnoliophyta và Pinophyta). Trong đó ngành Magnoliophyta chiếm ưu thế với 282 loài (chiếm 96.6%) tổng số loài. Các họ có nhiều loài nhất là: Cactaceae (7 loài), Asteraceae (9 loài), Dracaenaceae (9 loài), Apocynaceae (13 loài), Araceae (14 loài), Orchidaceae (14 loài), Euphorbiaceae (15 loài), Moraceae (15 loài), Fabaceae (18 loài), Arecaceae (20 loài).

Từ khóa: *đa dạng taxon, loài, chi, họ, giá trị sử dụng*

1 ĐẶT VẤN ĐỀ

Phát triển hệ thống cây xanh và cây cảnh là một trong những tiêu chí xây dựng Thành phố Cao Lãnh hiện đại văn minh, xanh, sạch, đẹp. Đây là yêu cầu cấp thiết và là một trong những yếu tố hàng đầu trong việc cải tạo môi trường sinh thái, kiến tạo nên những giá trị thẩm mỹ cho kiến trúc cảnh quan Thành phố Cao Lãnh, cải thiện và nâng cao chất lượng cuộc sống của người dân đô thị. Ngày càng người ta càng khám phá ra các giá trị của cây xanh trên tất cả các phương diện sinh học, kỹ thuật, kinh tế văn hoá và xã hội... Với các giá trị hết sức to lớn của hệ thống cây xanh như: cung cấp oxy, ngăn và lọc bụi, giảm tiếng ồn, làm giảm đi đáng kể các loại bệnh tật và nhiều giá trị khác cây xanh mang lại mà người ta không ngờ tới, chẳng hạn: tạo điều kiện cho cộng đồng dân cư, các dân tộc, tôn giáo, đẳng cấp xã hội gặp gỡ nhau, trò chuyện, chia sẻ và thấu hiểu nhau hơn. Những năm gần đây

¹ Trường THPT Cao Lãnh 1

² Trường CĐCD Đồng Tháp

³ Trường Đại học Vinh

hệ thống cây xanh và cây cảnh của Thành phố Cao Lãnh đã phát triển mạnh cả về chất lượng và số lượng. Song việc nghiên cứu thực trạng cây xanh bóng mát và cây cảnh trang trí ở Thành phố Cao Lãnh tỉnh Đồng Tháp đến nay chưa có tác giả nào nghiên cứu. Đề tài “**Bước đầu điều tra thực trạng cây xanh bóng mát và cây cảnh trang trí trên địa bàn Thành phố Cao Lãnh, tỉnh Đồng Tháp**” cung cấp số lượng taxon và một số đặc điểm sinh thái của hệ thống cây xanh và cây cảnh của Thành phố Cao Lãnh, góp phần vào quy hoạch trồng cây xanh ở đây được tốt hơn.

2 ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

2.1 Đối tượng nghiên cứu

Cây xanh bóng mát đường phố, cây cảnh trang trí ở cơ quan, trường học, các hộ dân, khu dân cư, khu di tích tại Thành phố Cao Lãnh, tỉnh Đồng Tháp.

2.2 Phương pháp nghiên cứu

Trao đổi trực tiếp với người dân và các nhân viên quản lý cây xanh Thành Phố. Tiến hành thu mẫu theo phương pháp Klein và Nguyễn Nghĩa Thìn (1997). Công việc này được tiến hành từ tháng 9 năm 2009 đến tháng 8 năm 2010. Định loại theo phương pháp hình thái so sánh của Phạm Hoàng Hộ (1999-2006). Tra và chỉnh lý tên khoa học dựa vào tài liệu “*Sách tra cứu tên cây cỏ Việt Nam*” của Võ Văn Chi (2007). Sắp xếp họ, chi, loài theo Bummitt (1992).

3 KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

3.1 Đa dạng các taxon

Qua điều tra về thành phần loài cây xanh và cây cảnh trên địa bàn Thành phố Cao Lãnh – tỉnh Đồng Tháp, chúng tôi đã xác định được 292 loài, 205 chi, 83 họ, của 2 ngành thực vật bậc cao là *Pinophyta* và *Magnoliophyta*. Kết quả thành phần loài phân bố theo các ngành được thông kê ở bảng 1.

Bảng 1: Thống kê tỷ lệ của taxon trong hệ thực vật cây xanh và cây cảnh ở Thành phố Cao Lãnh

Ngành	Họ		Chi		Loài	
	Số họ	Tỷ lệ %	Số chi	Tỷ lệ %	Số loài	Tỷ lệ %
Pinophyta	6	7.2	9	4.4	10	3.4
Magnoliophyta	77	92.8	196	95.6	282	96.6
Tổng	83	100	205	100	292	100

Qua kết quả thống kê ở bảng 1 cho chúng ta thấy cây xanh và cây cảnh ở Thành phố Cao Lãnh phân bố không đều trong 2 ngành *Pinophyta* và *Magnoliophyta*, phần lớn các taxon tập trung chủ yếu trong ngành *Magnoliophyta* với 77 họ chiếm 92.8%, 196 chi chiếm 95.6% và 282 loài chiếm 96.6%. Trong khi đó thì ngành *Pinophyta* chỉ với 6 họ chiếm 7.2%, 9 chi chiếm 4.4% và 10 loài chiếm 3.4%. Để thấy rõ sự đa dạng các taxon cây xanh và cây cảnh trong ngành *Magnoliophyta*, chúng tôi tiến hành phân tích sâu hơn về ngành *Magnoliophyta* thu được kết quả ở bảng 2.

Bảng 2: Sự phân bố taxon trong ngành Magnoliophyta

Lớp	Họ		Chi		Loài	
	Số họ	Tỉ lệ %	Số chi	Tỉ lệ %	Số loài	Tỉ lệ %
Liliopsida	19	24.7	59	30.1	87	30.9
Magnoliopsida	58	75.3	137	69.9	195	69.1
Tổng	77	100	196	100	282	100
Tỉ lệ Ma./Li	3.0		2.3		2.2	

Kết quả ở bảng 2 cho thấy ngành *Magnoliophyta* có 2 lớp: lớp *Magnoliopsida* chiếm ưu thế với 58 họ chiếm 75.3% với 137 chi chiếm 69.9% và 195 loài chiếm 69.1%; Lớp *Liliopsida* chiếm tỉ lệ thấp: 19 họ chiếm 24.7%, 59 chi chiếm 30.1% và 87 loài chiếm 30.9%. Tỉ lệ giữa số loài lớp *Magnoliopsida* so với lớp *Liliopsida* là 2.2; nghĩa là cứ 2.2 loài thuộc lớp *Magnoliopsida* thì có 1 loài thuộc phân lớp *Liliopsida*, tương tự như thế ở số chi là 2.3 và số họ là 3.0.

Các họ có đa dạng về số loài: Qua nghiên cứu chúng tôi thống kê được 10 họ có từ 7-20 loài trong đó: Họ *Cactaceae* (7 loài), *Asteraceae* (9 loài), *Dracaenaceae* (9 loài), *Apocynaceae* (13 loài), *Araceae* (14 loài), *Orchidaceae* (14 loài), *Euphorbiaceae* (15 loài), *Moraceae* (15 loài), *Fabaceae* (18 loài), *Areaceae* (20 loài).

3.2 Đánh giá về hình thái các loài cây xanh, cây cảnh ở Thành phố Cao Lãnh

Qua phân tích về kích thước và hình thái các loài cây xanh bóng mát và cây cảnh có độ cao khác nhau, có loài dưới 1m, nhiều loài từ 1-3m, có loài từ 3-5m và có loài từ 5m tới vài chục mét, màu sắc của thân, cành là màu xanh, nâu đen... Về hình thái và màu sắc của lá, hoa cũng rất phong phú: lá thì có lá bản, lá kim, lá rộng, hình tim... màu của lá và hoa có thể là màu xanh, trắng, vàng, tím, đỏ, hay hỗn hợp nhiều màu sắc rất đẹp. Đây là điều kiện lý tưởng để lựa chọn loại cây trang trí phong cảnh một cách khoa học và mỹ quan.

3.3 Đa dạng về thân

Thực vật làm cảnh ở Thành phố Cao Lãnh có 4 dạng thân chủ yếu, trong đó: cây thân gỗ với 128 loài chiếm 43.8%, cây thân thảo với 98 loài chiếm 33.6%, cây thân bụi với 48 loài chiếm 16.1% và cây thân leo với 19 loài chiếm 6.5%. Đa dạng thân cây bóng mát và cây cảnh ở Thành phố Cao Lãnh có ý nghĩa cho các nhà vườn cũng như các nhà thiết kế cây xanh đô thị lựa chọn loại cây trồng phù hợp với không gian trang trí và theo sở thích của mình.

3.4 Nguồn gốc các loài cây xanh, cây cảnh trồng ở Thành phố Cao Lãnh

Qua điều tra chúng tôi xác định 292 loài thì trong đó có 80 loài cây có nguồn gốc bản địa (chiếm 27.4%) và 212 loài cây có nguồn gốc nhập nội (chiếm 72.6%) và hầu hết các cây đều có thân, cành, lá, hoa, quả phù hợp với cây xanh và cây cảnh Thành phố, tỉnh Đồng Tháp.

3.5 Số loài cây xanh, cây cảnh ở các nơi điều tra trong Thành phố Cao Lãnh

Dựa vào kết quả điều tra ở các nơi khác nhau, chúng tôi thống kê được số lượng loài và tỷ lệ số loài cây xanh và cây cảnh được trồng ở những địa điểm điều tra trong Thành phố Cao Lãnh được thể hiện ở bảng 3.

Bảng 3: Số loài cây xanh, cây cảnh ở các nơi điều tra trong Thành phố Cao Lãnh

TT	Nơi gặp	Số lượng loài	Tỷ lệ %
1	Các trường học- các cơ quan	181	27.1
2	Các khu di tích	144	21.5
3	Nhà dân và các nhà hàng - khách sạn	136	20.3
4	Công viên - công trình công cộng	128	19.1
5	Đường phố	46	6.9
6	Các khu dân cư	34	5.1

Kết quả bảng 3 cho chúng ta thấy số lượng loài cây xanh và cây cảnh ở 6 nơi điều tra là không đều nhau, ở các trường học có số loài được trồng nhiều nhất (181 loài chiếm 27.1%), rồi đến các Khu di tích (144 loài chiếm 21.5%). Khu dân cư là nơi có số loài được trồng ít nhất (34 loài chiếm 5.1%) trên tổng số loài ở các nơi điều tra trong Thành phố Cao Lãnh, tỉnh Đồng Tháp.

3.6 Giá trị khác của cây xanh và cây cảnh ở Thành phố Cao Lãnh

Với 292 loài điều tra được, ngoài giá trị cho bóng mát và làm cảnh trang trí và các giá trị nêu trên thì chúng còn có giá trị làm thuốc chữa bệnh. Chúng tôi thống kê được 136/292 loài (chiếm 46.6% so với tổng số loài điều tra được) có giá trị làm thuốc chữa bệnh. [theo tài liệu “Cây có vị thuốc ở Việt Nam” Phạm Hoàng Hộ (2007)].

Các loài cây xanh, cây cảnh ở Thành phố Cao Lãnh chủ yếu được mọi người gieo trồng, tuy nhiên chúng tôi cũng xác định được 3 loài thuộc nhóm loài cây quý hiếm (chiếm 1.0% trên tổng số loài điều tra được) như: Thiên tuế lược (*Cycas pectinata* Griff.), Giáng hương (*Pterocarpus macrocapus* Kurz.), Nhất điểm hồng (*Dendrobium draconis* Rehb.f.) có ghi trong sách đỏ Việt Nam: Phần II - Thực vật (2007), đang được người dân trồng có nguy cơ tuyệt chủng cần được bảo vệ.

3.7 Những loài cây xanh bóng mát, cây cảnh trang trí được trồng phổ biến ở Thành phố Cao Lãnh

Qua quá trình nghiên cứu chúng tôi thống kê được 72 loài (chiếm 24.7%), trong đó cây bụi làm cảnh là 8 loài chiếm 11.1 %, cây thân bụi trang trí là 3 loài chiếm 4.2 %, cây thân gỗ cho bóng mát là 8 loài chiếm 11.1 %, cây thân gỗ bóng mát lâu năm ít rụng lá là 2 loài chiếm 2.8%, cây gỗ cho quả và bóng mát là 6 loài chiếm 8.3 %, cây thân gỗ làm cảnh là 33 loài chiếm 45.8 %, cây thân gỗ làm cảnh cỏ là 3 loài chiếm 4.2 %, cây thân leo làm cảnh là 2 loài chiếm 2.8 %, cây thân thảo làm cảnh là 2 loài 2.8 %, cây thân thảo trang trí là 4 loài chiếm 5.6 % trên tổng số loài điều tra được. Đây là các loài cây rất được người dân ưa chuộng và trồng phổ biến, mà trong quá trình khảo sát chúng tôi bắt gặp với tần số loài nhiều, chúng có giá trị thẩm mỹ cao, tất cả chúng đều tạo nên vẻ đẹp, trang trí nhà cửa, phục vụ đời sống của người dân thành phố. Vì đây là những loài cây có kiểu dáng đẹp, có loài sống lâu năm, cho bóng mát, có hoa đẹp, một số loài rất dễ trồng nên được trồng nhiều ở đường phố, Công viên, ở nhiều cơ quan, khách sạn, công sở, trường học, ở các hộ gia đình với số lượng ngày càng tăng.

3.8 Những chủng loại cây xanh đề xuất để trồng ở Thành phố Cao Lãnh - Nhóm cây trồng đường phố và công viên cho bóng mát như:

Tường vi (*Lagerstroemia indica*), Mắc nưa (*Diospyros mollis*), Ngọc lan trắng (*Michelia alba*), Dầu (*Dipterocarpus alatus*), Me chua (*Tamarindus indica*), Sao đen (*Hopea odorata*), Lộc vừng (*Barringtonia acutangula*), Me tây (*Samanera saman*), Bằng lăng (*Lagerstroemia floribunda*), Viêt (*Mimusops elengi*), Muồng vàng (*Cassia splendida*), Phượng vĩ (*Delonix regia*)...

- Nhóm các loại hoa dùng trang trí như:

Dây kim đồng (*Tristellateia australasiae*), Tóc tiên (*Ipomoea quamoclit*), Hồng đăng vuông (*Cissus quadrangularis*), Tigon (*Antigonon leptopus*), Cúc chuồn (*Cosmos sulphureus*), Mào gà (*Celosia argentea*), Cúc ngũ sắc (*Cosmos bipinnatus*), Muối giờ (*Portulaca pilosa*), Thu hải đường (*Begonia semperflorens*), Cúc vạn thọ (*Tagetes erecta*), Hoa giấy (*Bougainvillea brasiliensis*), Hoa hồng (*Rosa chinensis*)...

- Nhóm các loại tre, trúc, cau - dừa làm cảnh:

Tre vàng sọc (*Bambusa vulgaris*), Cau búng (*Roystonea regia*), Đạm trúc (*Phyllostachys puberul*), Cau tua (*Dypsis pinnatafrons*), Trúc đuôi gà (*Bambusa ventricosa*), Cau trắng (*Venitchia merrillii*), Cau vàng (*Chrysalidocarpus lutescens*), Cau (*Areca catechu*)...

4 KẾT LUẬN

- Qua kết quả điều tra bước đầu chúng tôi xác định được 292 loài, 205 chi, 83 họ, của ngành *Pinophyta* và ngành *Magnoliophyta*. Trong đó có 3 loài quý hiếm được ghi trong sách đỏ Việt Nam (2007) cần được bảo vệ.

- Ngành *Magnoliophyta* với 282 loài chiếm 96.6% trên tổng số loài, với 196 chi chiếm 95.6 % trên tổng số chi và thuộc 77 họ chiếm 92.77 %, tổng số loài.

- Có 10 họ nhiều loài nhất: *Cactaceae* (7 loài), *Asteraceae* (9 loài), *Dracaenaceae* (9 loài), *Apocynaceae* (13 loài), *Araceae* (14 loài), *Orchidaceae* (14 loài), *Euphorbiaceae* (15 loài), *Moraceae* (15 loài), *Fabaceae* (18 loài), *Areaceae* (20 loài).

- Có 80 loài cây bản địa (chiếm 27.4%) và có 212 loài cây nhập nội (chiếm 72.6%).

- Dạng thân: cây thân gỗ với 128 loài chiếm 43.8%, cây thân thảo với 98 loài chiếm 33.6%, cây thân bụi với 48 loài chiếm 16.1% và cây thân leo với 19 loài chiếm 6.5%. trên tổng số loài điều tra được.

- Số lượng loài cây xanh nhiều nhất là ở các trường học 181 loài (chiếm 27.1%), ít nhất là Khu dân cư có số lượng loài được trồng chỉ 34 loài (chiếm 5.1%).

- Có 136/292 loài (chiếm 46.6% tổng số loài) có giá trị làm thuốc chữa bệnh.

- Có 72 loài trồng phổ biến nhất ở các hộ gia đình, trường học, các khu di tích...

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bummitt R.K., 1992, Vascular Plant families and genera, Royal Botanic Gardens, Kew.
- Võ Văn Chi, 2007, Sách tra cứu tên cây cỏ Việt Nam, Nxb Giáo dục.
- Phạm Hoàng Hộ, 1999 – 2000, Cây cỏ Việt Nam, Nxb Trẻ, TP.HCM.
- Phạm Hoàng Hộ, 2006, Cây có vị thuốc ở Việt Nam, Nxb trẻ TP.HCM
- Klein R.M., Klein Đ.T. 1975, Phương Pháp Nghiên Cứu Thực vật, (2tập), Nxb Khoa học và kỹ thuật, Hà Nội
- Nguyễn Nghĩa Thìn, 1997, Cẩm nang nghiên cứu đa dạng sinh học, Nxb Nông nghiệp.